

KRYSTYNA ŚWIĘCKA
JULIUSZ STANISŁAW ŚWIĘCKI

DYFERENCJACJE PRAWNE POJĘCIA „MEDIA”

Walka o wolne media w XXI wieku to nie walka o demokratyczne ideały „wolności mediów” i walka z cenzurą państwową. Współczesne media stają przed nowymi wyzwaniami, z rozwojem elektronicznych środków przekazu, nowym sposobem komunikowania powszechnego obywateli i mediów, nowymi formami cenzury przez powstanie koncernów medialnych¹.

„Media” – to powszechnie używany zwrot, mający szeroki zakres znaczeniowy. Jednak ani system europejskiego prawa wspólnotowego, ani prawodawstwa poszczególnych państw nie precyzują tego pojęcia². W konstytucjach krajowych możemy spotkać się ze zwrotem „prasa”. Przykładowo w Niemczech art. 5 Ustawy Zasadniczej gwarantuje prawo do wolności słowa, wolności prasy oraz prawo do informowania się ze źródeł powszechnie dostępnych³.

O prawie przekazywania informacji, o swobodzie wypowiedzenia poglądów stanowią konstytucje, ustawy oraz konwencje międzynarodowe. Sytuację mediów w Polsce regulują podstawowe akty prawne: Konstytucja RP⁴ oraz

---

Dr KRYSTYNA ŚWIĘCKA – adiunkt Katedry Prawa Cywilnego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku; adres do korespondencji: ul. Mickiewicza 1, 15-950 Białystok.

Dr JULIUSZ STANISŁAW ŚWIĘCKI – adiunkt Katedry Nauki Administracji Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin.

¹ Zob. J. K e a n e, *Media a demokracja*, Londyn 1993, s. 5.

² C. M i k, *Media masowe w europejskim prawie wspólnotowym*, Toruń 1999, s. 20-21.

³ *Niemcy w świetle faktów i liczb*, wyd. Federalne Ministerstwo Spraw Zagranicznych 2003 r.; <http://ambasadaniemiec.pl/files/prasa.pdf>

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2.04.1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

ustawa Prawo prasowe⁵ i ustawa o radiofonii i telewizji⁶. Źródłem wolności słowa są również inne akty prawne, jak Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności⁷ oraz protokoły dodatkowe do tej Konwencji. Polska przyjęła podstawowe dokumenty UE otwierające granice państwowe dla wielkich koncernów medialnych. Podstawowe dokumenty to: dyrektywa Telewizja bez granic⁸ r. i Europejska Konwencja o Telewizji Ponadgranicznej⁹.

Konstytucja RP zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu (art. 14). Zasada wolności słowa w mediach jest rozszerzona przez postanowienia gwarantujące każdemu wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji (art. 54, ust. 1).

Należy zwrócić uwagę, że wolność prasy, o której stanowi Konstytucja, odnosi się do szeroko pojętych mediów, zarówno do periodyków (tak jak to ujmuje prawo prasowe), jak i nieperiodyków, gdyż w art. 14 jest mowa o prasie i o środkach społecznego przekazu. Nie ma też znaczenia sposób publikacji, jak druk, media audio- i audiowizualne czy Internet.

Podnosząc próbę analizy tych zagadnień, celowe wydaje się wyjaśnienie kilku pojęć, które używane są niekiedy zamiennie, choć ich zakres pojęciowy jest różny.

„Środki masowego przekazu” są pojęciem różnorodnym, obejmującym zarówno przekaz za pomocą druku, jak i środków elektronicznych (radia, telewizji czy Internetu). Jego treść się zmienia, ulega ciągłym transformacjom, tak jak wraz z rozwojem techniki zmieniają się sposoby przepływu informacji. Na uwagę zasługuje fakt pojawienia się zbliżonego do „środków masowego przekazu” określenia „środki społecznego przekazu”, użytego właśnie

---

⁵ Ustawa z 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (Dz. U. nr 5, poz. 24 z późn. zm.).

⁶ Ustawa z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. 1993, nr 7, poz. 34 z późn. zm.).

⁷ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych z 4 listopada 1950 r., ratyfikowana przez Polskę w dniu 2.10.1992 r. (Dz. U. nr 85, poz. 427) oraz protokoły dodatkowe do tej Konwencji.

⁸ Dyrektywa Rady o telewizji bez granic nr 89/552/EEC z 3.10.1989 r. (z późn. zm. 30.06.1997 r.), która stanowi o wolności transmisji programów telewizyjnych wewnątrz Unii Europejskiej, promowaniu wizerunku europejskiego w telewizji, a także o ochronie widzów przed reklamą szkodliwą dla dzieci.

⁹ Europejska Konwencja o Telewizji Ponadgranicznej, uchwalona w Strasburgu 5 maja 1989 r., ratyfikowana przez Polskę w maju 1995 r.

w Konstytucji RP. Istnieje przekonanie¹⁰, że ten drugi zwrot został zaczerpnięty z katolickiej nauki społecznej¹¹.

J. Sobczak sądzi, iż jest to „niezręczność terminologiczna” i może wprowadzać w błąd, iż wolność prasy nie dotyczy wszystkich środków przekazu¹². Z poglądem tym trudno się jednak zgodzić, gdyż wydaje się, iż użycie w art. 14 Konstytucji RP zwrotu „społeczne środki przekazu” należy interpretować jako środki adresowane do społeczeństwa i wykorzystywane przez społeczeństwo, powszechne, z których to ono może korzystać swobodnie. Prezentowanie zaś środków „niespołecznych”, zatem pozostawionych poza dyspozycją społeczeństwa, wydaje się rozumowaniem sprzecznym z duchem Konstytucji RP.

W rozdz. I Konstytucja RP wielokrotnie posługuje się zwrotem „społeczny”¹³ i nadaje mu brzmienie, które powinno się interpretować, w myśl dyrektyw wykładni systemowej, jednakowo. Zatem trzeba przyjąć, iż interpretowanemu artykułowi 14 Konstytucji RP należy nadać takie znaczenie, przy którym będzie on najbardziej koherentny z zasadami prawa. Jak podaje E. Smoktunowicz, nie należy nadawać przepisowi prawnemu takiego znaczenia, przy którym byłby on spreczny albo niekoherentny z którąkolwiek regułą systemu prawnego¹⁴.

¹⁰ B. M i c h a l s k i, *Podstawowe problemy prawa prasowego*, Warszawa 1998, s. 30.

¹¹ Termin „środki społecznego przekazu” (*instrumenta communicationis socialis*) występuje w tytule IV Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan. 822-823), Poznań: Pallottinum 1984, s. 351.

¹² J. S o b c z a k, *Ustawa prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 29 oraz: t e n ż e, *Radiofonia i telewizja. Komentarz do ustawy*, Zakamycze 2001, s. 54.

¹³ Konstytucja w art. 1 stanowi, iż Rzeczpospolita Polska jest dobrem wszystkich obywateli, zaś art. 4 precyzuje, iż władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu. Doktryna jednakże zauważa, iż zwrot „Naród”, jakim posługuje się Konstytucja, jest pojęciem natury filozoficzno-społecznej, a nie etnicznym (L. G a r l i c k i, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 1998, s. 53). Nie można tego pojęcia utożsamiać tylko z obywatelami narodowości polskiej. Takie założenia uprawniają do przyjęcia, iż ustrojodawca odnosi te normy do społeczeństwa polskiego. Artykuł 2 Konstytucji stanowi, iż Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. Natomiast art. 15, ust. 2 stanowi, iż zasadniczy podział terytorialny państwa, uwzględniający więzi społeczne, określa ustawa. Kolejnym artykułem z rozdziału I Konstytucji RP, zawierającym odniesienie społeczne, jest art. 20, stanowiący o społecznej gospodarce rynkowej.

¹⁴ Wykładnia systemowa opiera się na założeniu, że żaden generalny akt prawny nie jest luźnym zbiorem różnych przepisów, które można tłumaczyć w oderwaniu od pozostałych, ale jest racjonalnie usystematyzowaną całością. Rozumny prawodawca czyni wszystko, aby takim ten akt uczynić, rozumny interpretator w założeniu tym znajduje wskazówki, jak ten akt rozumieć. Zob: E. S m o k t u n o w i c z, *Orzecznictwo Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego. Kodeks Postępowania Administracyjnego*, Warszawa 1994, s. 34-38.

Wprowadzanie rozróżnienia na: środki społecznego przekazu i środki nie-społecznego przekazu (inne) jest nieuprawnione. Wynika to z przesłanek natury konstytucyjnej. Przepis dotyczący wolności prasy i innych środków społecznego przekazu został umieszczony w rozdziale I Konstytucji RP, zatem świadczy to o tym, iż w funkcjonowaniu państwa demokratycznego musi być uwzględniona rola i zadania prasy i innych środków społecznego przekazu, jako podstawowych instytucji życia publicznego. Zasady ustroju RP, zawarte w rozdz. I Konstytucji RP, stanowią reguły interpretacyjne dla normowania podstawowych praw i wolności obywatela¹⁵. Wolność prasy, środków społecznego przekazu, zaliczana do wolności osobistych, jak uznaje doktryna, stanowi kanon wartości demokratycznych¹⁶. Zatem interpretacja „środków społecznego przekazu” w oderwaniu od konstytucyjnych przesłanek wydaje się nieuprawniona. Środki społecznego przekazu to wszystkie środki przekazu.

Zwrot „prasa” jest często używany zamiennie z pojęciem „media”. Jak już podkreślaliśmy, termin „media” nie został zdefiniowany w systemie europejskiego prawa wspólnotowego. W poszczególnych ustawodawstwach krajowych mówi się o wolności prasy czy środkach masowego przekazu. „Media” są jednak terminem powszechnie używanym. Powszechnie posługujemy się takim zwrotem, jak media, mass media¹⁷ czy prawo medialne, polityka medialna. Termin ten zawiera różnorakie sposoby komunikowania. Według słownika W. Kopalnińskiego „medium – to przekąźniki, środki albo systemy przekazu wiadomości i rozrywki, takie jak RTV, gazety, magazyny, plakaty, filmy, książki, płyty gramofonów i laserofonów, taśmy magnetofonów i kasetofonów, magnetowidy itd.”, zaś „mass media – to media, masowe środki przekazu (jak prasa, kino, RTV)”¹⁸. Powszechnie media utożsamiane są ze środkami komunikacji masowej (ang. *mass media*; niem. *Massenkommunikationsmittel*). Przekaz informacji następuje przez słowo, obraz, dźwięk.

Terminy „prasa”, „media” są używane bardzo często i w różnych kontekstach, wydają się mieć wiele znaczeń. Niekiedy mamy trudności z określe-

---

¹⁵ W. S k r z y d ł o, *Polskie prawo konstytucyjne*, Lublin 2003, s. 167.

¹⁶ L. G a r l i c k i, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 1998, s. 87, 109. Jak podaje ten autor, pod pojęciem „wolność” rozumiemy taką sytuację, w której władza publiczna ma obowiązek powstrzymania się od ingerencji w działania jednostki.

¹⁷ Termin mass media powstał w USA w latach 40., określając masowy charakter produkcji i odbiorcy przekazu.

¹⁸ W. K o p a l i Ń s k i, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1989, s. 322.

niem tych pojęć, chociaż potrafimy określić zakres znaczeniowy, które one obejmują. Treść ich nie jest jednoznaczna, a wiele badaczy, posługując się nimi, nie próbuje ich zdefiniować.

Zakres znaczeniowy pojęcia „prasa” należy ująć szeroko¹⁹, choć można tu spotkać różne stanowiska. Zwrot „prasa” jest zdefiniowany w ustawie Prawo prasowe i obejmuje publikacje periodyczne, które nie tworzą zamkniętej jednorodnej całości, ukazujące się nie rzadziej niż raz w roku, jak: pisma, programy radiowe i telewizyjne²⁰. Prasą są także wszelkie istniejące środki przekazu informacji, powstające w wyniku postępu technicznego, np. prasa elektroniczna (Internet). Termin „prasa” obejmuje również zespoły ludzi i poszczególne osoby zajmujące się działalnością dziennikarską (art. 7 ust 2, pkt 1).

W teorii komunikacji uwagę zwraca użycie słowa „przekaz” – jako przekazywanie informacji od nadawcy do odbiorcy, który biernie je przyjmuje²¹.

Na kanwie tych rozważań pojawia się pytanie: czy zawsze, używając pojęcia „prasa”, mamy na myśli działalność zdefiniowaną prawnie. Wydaje się, że nie, gdyż – jak już zasygnalizowaliśmy – prawodawca nie ujedynolicił tego pojęcia i w znaczeniu użytym, na przykład w Konstytucji RP, jest to pojęcie szersze, równoważne pojęciu „media”. Dlatego utożsamianie konstytucyjnego pojęcia „prasa” tylko z prasą drukowaną, zaś „środków społecznego przekazu” z radiem i telewizją jest niesłuszne²².

Potocznie używając pojęcia „prasa”, mamy na myśli nie tylko periodyki ale i nieperiodyki, jednak bardzo często odnosimy ten zwrot tylko do prasy

---

¹⁹ Powszechna deklaracja praw człowieka z 10.12.1948 r. podaje, iż prasą są periodyczne publikacje, ukazujące się nie rzadziej niż raz w roku, opatrzone stałym tytułem lub nazwą, datą, w szczególności: dzienniki, czasopisma, serwisy agencyjne, stałe przekazy teleksowe, biuletyny, programy radiowe i telewizyjne oraz kroniki filmowe. Prasą są również wszelkiego rodzaju środki masowego przekazu powstające w wyniku postępu technicznego. Prasa obejmuje również zespoły ludzi i poszczególne osoby zajmujące się działalnością dziennikarską. Zob.: *Prawa człowieka. Międzynarodowe zobowiązania Polski (wybór dokumentów)*, Warszawa 1989, s. 32-33.

²⁰ Periodyczność prasy obejmuje zarówno czasopisma, gazety, jak i programy radiowe oraz telewizyjne, co wynika z wykładni gramatycznej tego przepisu. Dlatego trudno przyjąć odmienną interpretację zastosowaną przez A. Młynarską-Sobaczewską, która interpretuje, iż cechę periodyczności należy ograniczyć tylko do prasy drukowanej. Zob.: *Wolność informacji w prasie*, Toruń 2003, s. 48.

²¹ J. M i k u ł o w s k i - P o m o r s k i, *Informacja i komunikacja. Pojęcia, wzajemne relacje*, Kraków–Wrocław 1988, s. 15 n.

²² Zob. też: S o b c z a k, *Radiofonia i telewizja*, s. 111.

drukowanej. Słuszne wydaje się zatem zaliczenie „prasy” i „innych środków przekazu” do jednego ze środków masowego przekazu. Masowy przekaz obejmuje proces masowego tworzenia, rozpowszechniania i odbioru przekazów²³.

Poza wszelkimi wątpliwościami „prasa” ma różnorodny zasięg, mimo że niekiedy tradycyjnie używamy tego słowa w znaczeniu „prasa drukowana”. Wcześniej można było spotkać się z podziałem „prasy” na prasę tradycyjną, (drukowaną *sensu stricto*), zaś środki masowego przekazu, razem z radiem i telewizją, stanowią prasę *sensu largo*²⁴. Mając na względzie definicję „prasy” w prawie prasowym, to „media”, w myśl tej regulacji, są pojęciem szerszym, zawierającym w sobie prasę. Termin „media” mieści w sobie prasę drukowaną, media elektroniczne, w tym media audialne, audiowizualne i Internet, mając na uwadze, że jest to katalog otwarty. Różnice między mediami wynikają ze sposobu rozpowszechniania.

Przy braku ustawowej definicji „medium” należy przyjąć, iż media są sposobem przekazu informacji, jak i rozrywki, heterogenicznym, wyrażone różnymi środkami technicznymi, umożliwiającymi odbiór tych danych zmysłami wzrokowymi czy słuchowymi. Brak ustawowej definicji należy odebrać jako rozwiązanie trafne, pozostawiając jego ocenę doktrynie. Nie jest więc rzeczą ustawodawcy tworzenie elementów konstrukcyjnych tego pojęcia. Pojęcie to ciągle się rozwija, ulega transformacji, przechodzi ewolucję, co nie oznacza, że nie należy tworzyć podstawowych kryteriów określania jego znaczenia.

Media są pojęciem szerokim, obejmującym także „prasę” i wszystkie możliwe środki komunikowania, rozwijającym się wraz z postępem technicznym i naukowym; obejmują środki masowego przekazu i komunikację indywidualną.

Środki masowego (społecznego) przekazu odróżnia od innych sposobów komunikacji ich zbiorowy charakter odbioru. Akcentuje się przy tym, iż jest to komunikowanie się między nadawcami a dużymi, nieograniczonymi grupami społecznymi, anonimowymi i niesprecyzowanymi.

Media będące różnorodnym źródłem informacji wzbudzają jednak wiele wątpliwości. Nowym środkiem przekazu jest Internet, do którego trudno sto-

---

²³ Tamże, s. 29.

²⁴ Podział taki wprowadzili: J. B a r t a, I. D o b o s z, *Prawo prasowe*, Kraków 1986, s. 12.

sować np. tradycyjne zasady określające zakres kompetencji organów państwowych w stosunku do działań podejmowanych w sieci elektronicznej²⁵.

Tradycyjne media przeżywają coraz większe kłopoty, spowodowane także nowymi technologiami. Jak zauważa Jo Groebel²⁶, wszystkie te technologie są potencjalną płaszczyzną reklamową, wkraczają do dziedzin stanowiących tradycyjnie domenę redakcyjną i dokonują co najmniej dalszego podziału istniejącego budżetu czasowego użytkowników.

Środek przekazu, jakim jest prasa, jest, po pierwsze, komunikacją masową. Na tym tle pojawia się pytanie, czy Internet można zaliczyć do „prasy” w rozumieniu prawa prasowego. Ponadto z definicji „prasy” musi zaistnieć druga przesłanka, tj. periodyczność publikacji. Konsekwencją uznania niektórych form przekazu przez Internet jako prasy będzie stosowanie do niego m.in. przepisów prawa prasowego. W doktrynie²⁷ zauważa się, że zaprezentowanie materiałów w Internecie odbywa się w zupełnie inny sposób niż w tradycyjnej prasie. W pierwszym przypadku decyduje o tym w zasadzie osoba indywidualna, której status zawodowy jest obojętny. W drugiej sytuacji o dopuszczeniu materiału do rozpowszechniania decyduje redaktor naczelny, a osobą przygotowującą artykuł czy program jest z reguły dziennikarz, mający określone przygotowanie i kwalifikacje. Jego działalność podlega ocenie od strony prawnie-etycznej. Podkreśla się, że w Internecie znacznie częściej występują publikacje anonimowe.

Wydaje się, iż nie można zgodzić z tym stanowiskiem. Prasą jest masowy sposób przekazywania informacji, ukazujący się nie rzadziej niż raz w roku. Argumentacja, że w Internecie zamieszczanie publikacji odbywa się przez niedziennikarzy czy też anonimowo, jest bez większego znaczenia i nie stanowi przesłanki *sine qua non*. Z reguły na proces wydawniczy składa się struktura organizacyjna, redakcyjna wydawnictwa czy nadawcy, a dziennikarzem jest osoba, która redaguje, tworzy lub przygotowuje materiał prasowy. Niekiedy pozostaje w stosunku pracy z redakcją czy też działa na rzecz i z upoważnienia redakcji. Wykonywanie zawodu dziennikarza nie wymaga szczególnych kwalifikacji, gdyż dziennikarstwo jest zawodem otwartym²⁸. Mimo różnych kwalifikacji zawodu dziennikarza, nie wpływa ona na pojęcie

²⁵ Szerzej na ten temat: J. C z e k a l s k a, *Jurysdykcja w cyberprzestrzeni a teoria przestrzeni międzynarodowych*, „Państwo i Prawo”, 2004, nr 11.

²⁶ *Struktura i przegląd mediów w Niemczech – zarys*, „Deutschland”, 2004, nr 3.

²⁷ J. B a r t a, R. M a r k i e w i c z, *Internet a prawo*, Kraków 1998, s. 35.

²⁸ W praktyce dziennikarzami są osoby różnych specjalności; w małych miejscowościach trudno o osobę po studiach dziennikarskich.

„prasy”. Tym bardziej argument co do anonimowości autorstwa materiału jest bez większego znaczenia.

Prasa korzysta przede wszystkim z wolności wypowiedzi, zagwarantowanej w Konstytucji (art. 54) i pomocniczo w Prawie prasowym. Uregulowania zawarte w tym prawie odnoszą się do różnych form przekazu, także elektronicznej, a podstawowe wolności prasy (mediów) realizują prawo społeczeństwa do uczciwego informowania, jawności życia publicznego oraz do kontroli i krytyki społecznej. Ponadto istnienie przedsiębiorstwa wydawniczego nie jest warunkiem wydawania prasy periodycznej, gdyż każdy może zarejestrować pismo, zarówno jako osoba fizyczna, jak i prawna²⁹. Inaczej sytuacja wygląda w przypadku radiofonii i telewizji.

Wydaje się, że Internet jest szczególnie sposobem przekazywania informacji, jest nowym medium³⁰. Mimo że Internet budzi wiele kontrowersji, to odgrywa on obecnie ważną funkcję komunikacyjną, a co więcej – zastępuje większość tradycyjnych mediów, jak gazeta, telewizja, radio czy telefon. Media przede wszystkim wzbudzają wiele problemów, niejasności, ze względu na niepełne uregulowania prawne, które występują zarówno w naszym kraju, jak i w prawie europejskim, stąd różne możliwości rozwiązań, klasyfikacji. Biorąc to pod uwagę, opowiedzielibyśmy się za zakwalifikowaniem Internetu do prasy, w rozumieniu prawa prasowego, ale – co należy podkreślić – nie Internetu jako całości. Muszą to być publikacje rozpowszechniane regularnie co pewien czas, niezależnie od tego, czy stanowią wersję prasy drukowanej³¹.

Jeśli zakwalifikujemy internetowe publikacje periodyczne jako prasę, to przedmiotem dalszej dyskusji może stać się kwestia, czy taki przekaz wykazuje podobieństwa do prasy drukowanej, czy raczej radia i telewizji ze względu na sposób przekazu informacji za pośrednictwem fal elektromagnetycznych. Są to rozważania bardzo ważne, nie mające tylko teoretycznego charakteru; wręcz przeciwnie – mają one duże znaczenie praktyczne. Jak zauważyli J. Barta i R. Markiewicz, jest to istotne ze względu na rodzaj

---

²⁹ Michalski, dz. cyt., s. 16.

³⁰ Internet obejmuje zarówno komunikację masową, jak i komunikację indywidualną – pocztę elektroniczną czy P2P.

³¹ Odmiennego zdania jest A. Młynarska-Sobaczewska. Uważa ona, że nie można traktować Internetu jako prasy. Autorka uznaje Internet jedynie za sposób przekazywania publikacji, zarówno nieperiodycznych i periodycznych, w tym także prasy w rozumieniu prawa prasowego. Twierdzi ponadto, iż Internet jest kategorią sposobu przekazywania informacji, a nie jest oddzielnym medium. Zob.: *Wolność informacji w prasie*, Toruń 2003, s. 51-52.

regulacji – przy braku postanowień wprost odnoszących się do Internetu – do której należałoby się odwołać w drodze analogii przy rozstrzygnięciu kwestii prawnych związanych z jego funkcjonowaniem³². Problemy pojawiają się np. w związku ze stosowaniem ustawy o radiofonii i telewizji (np. system udzielanych koncesji).

Należy zauważyć, że w Internecie spotykamy również przekazy programów radiofonicznych, a także stacji telewizyjnych niedostępnych na innych polach eksploatacji³³. Ponadto przekazy radiowe przybierają formę multimedialną, gdyż oprócz dźwięku co pewien czas pokazywany jest obraz ze studia, podawane są tytuły prezentowanych utworów. Program urozmaicany jest rozmową między słuchaczami siedzącymi przy komputerach i słuchających danego programu³⁴.

Wydaje się, że względem prasy w Internecie, mimo wielu niejasności i braku odrębnej regulacji, można zastosować przepisy prawa prasowego odnośnie do m.in. obowiązku udzielania prasie informacji, obowiązku umieszczenia odpowiedzi na krytykę prasową przez organa państwowe i inne jednostki organizacyjne czy np. zamieszczania w prasie internetowej sprostowań, odpowiedzi, komunikatów równocześnie z wszystkimi wydaniami prasy. W odniesieniu do wydań *on-line* prasy drukowanej czy do periodyków rozpowszechnianych wyłącznie w Internecie wyłania się jeszcze kwestia konieczności rejestracji pisma internetowego³⁵ czy też dopuszczalność ustawowych licencji dla prasy z zakresu prawa autorskiego. Nie ulega jednak wątpliwości, że definicja „prasy” w świetle prawa prasowego ma charakter otwarty i uwzględnia stały postęp techniczny.

Należy zauważyć, że coraz częściej mamy do czynienia z rozpowszechnianiem prasy drukowanej w sieciach informatycznych. Obok tradycyjnej prasy,

---

³² J. B a r t a, R. M a r k i e w i c z, *Internet a prawo*, Kraków 1998, s. 35-36.

³³ Przykładem stacji telewizyjnych dostępnych tylko w Internecie są MTV Overdrive oraz Wall-Mart TV Network. Zob. też: G. B l i n o w s k i, *TV w Internecie – Internet w TV*, „Teletop”, 1997, nr 5, s. 5 n.

³⁴ W Polsce zaistniał w Internecie III Program Polskiego Radia (od 1996 roku). Szerzej na ten temat zob. M. K u b i k, *Trójka w Internecie*, „Teletop”, 1997, nr 1, s. 13. Zob. też: M. R e h b i n d e r, *Multimedia a autorskie prawa osobiste*, „Zeszyty Naukowe UJ”. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej, 1996, z. 67, s. 10.

³⁵ Obowiązek rejestracji dziennika i czasopisma wynika z art. 20, ust. 1 Prawa prasowego, w sądzie okręgowym właściwym miejscowo dla siedziby wydawcy. Należy przychylić się do poglądu, iż obowiązek ten dotyczy także prasy elektronicznej. Zob. J. S o b c z a k, *Ustawa o prawie prasowym. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 272. Nadmienić wypada, iż niespełnienie tego obowiązku stanowi występki w myśl art. 45 Prawa prasowego.

dzienników, czasopism mamy ich wydania *on-line*. W prasie elektronicznej pojawiły się również periodyki, które jedynie ukazują się w Internecie³⁶. Należy tutaj jeszcze zauważyć, że „wydanie elektroniczne” nie zawsze jest identyczne z wersją drukowaną³⁷. Ta pierwsza jest często w wersji dłuższej, z pełnym tekstem, który w druku został skrócony, wersja internetowa jest często wzbogacona, znajdują się tam odesłania do innych stron *World Wide Web* poprzez *linki* i *hyperlinki*³⁸. Trudno się zatem zgodzić z opinią, że publikacja edycji *on-line* jest nadal publikacją prasową tego samego rodzaju co publikacja prasy drukowanej czy emisji radiowej lub telewizyjnej³⁹. Nawet jeśli zakwalifikujemy część Internetu odnoszącą się do publikacji periodycznych jako prasę, nie „mieści” się ona w całości ani w prasie drukowanej, ani radiowo-telewizyjnej. Jest to medium zupełnie odrębne, do którego w każdym konkretnym przypadku należałoby się zastanowić, czy dane przepisy znajdują zastosowanie.

W myśl polskiego prawa autorskiego⁴⁰ wydaje się, że produkt multimedialny, jeśli spełnia przesłanki utworu, może być traktowany jak dzieło audiowizualne⁴¹, chociaż trzeba mieć na uwadze, że twórczość interaktywna zawsze „wybiega naprzód” i jest czymś więcej niż zwykła rejestracja filmowa. Jednakże i w tym zakresie pojawiają się wątpliwości dotyczące wielu zagadnień, choćby zakresu stosowania licencji ustawowej (art. 21, 22 czy 24 prawa autorskiego). Ustawodawca nie zdefiniował pojęcia „utwór audiowizualny”, co – jak widać – jest posunięciem trafnym i umożliwia zakwalifi-

---

³⁶ Przykładem może być miesięcznik motoryzacyjny „Car Test”, ukazujący się w Polsce.

³⁷ Przykładem posiadania własnego serwisu www jest tygodnik „Wprost”, którego wydanie internetowe jest aktualizowane codziennie, a ponadto zawiera informacje niedostępne w wydaniu papierowym. Dodatkowo celem tego serwisu jest skupienie wokół pisma internautów poprzez usługi, takie jak forum, czaty czy bezpłatne skrzynki poczty elektronicznej. Inne podejście przyjął miesięcznik „Businessman Magazin”, który w sieci w cyklu tygodniowym publikuje tylko wybrane artykuły, co ma zachęcić do kupienia miesięcznika w formie drukowanej, chociaż zdarza się, że niektóre artykuły pojawiają się właśnie w sieci w wersji rozszerzonej. A. Ł a m e k, *Prasa Online*, „Magazyn Internet” (Warszawa) sierpień 2002.

³⁸ B a r t a, M a r k i e w i c z, dz. cyt., s. 43.

³⁹ Zob. M ł y n a r s k a - S o b a c z e w s k a, dz. cyt., s. 52.

⁴⁰ Ustawa z 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. 2000, nr 80, poz. 904 ze zm.).

⁴¹ Zob. definicja utworu audiowizualnego w: Ś w i ę c k a, Ś w i ę c k i, dz. cyt., s. 108 n.

kowanie do tej kategorii utworów, które nie są znane prawodawcy, i definicja ta ciągle ma charakter otwarty⁴².

Jak widać, Internet jest szczególnym sposobem rozpowszechniania, który wymaga ingerencji ustawodawcy. Przy braku wyraźnej regulacji dotyczącej Internetu musimy się posiłkować innymi postanowieniami, które wypełnią istniejącą lukę w prawie. Tym bardziej że sytuacja jest niejasna, gdyż nie wiemy, czy traktować Internet jako prasę drukowaną, czy elektroniczną (radio i telewizja). Wydaje się, że Internet nie jest ani jednym, ani drugim. Jest to specyficzny rodzaj przekazu, do którego ze względu na potrzeby należy odnieść postanowienia dotyczące prasy drukowanej, innym razem prasy elektronicznej (w radiu i telewizji). Jak widać, ustawodawca musi opowiedzieć się za pewnymi rozwiązaniami, uwzględniając nowy sposób rozpowszechniania. Jak dotąd, w tym zakresie powstaje wiele pytań i kontrowersji, zaś postęp techniczny jest podstawą do zastosowania nowych rozwiązań prawnych.

BIBLIOGRAFIA

- B a r t a J., M a r k i e w i c z R.: Internet a prawo, Kraków 1998.
B a r t a J., D o b o s z I.: Prawo prasowe, Kraków.
B l i n o w s k i G.: TV w Internecie – Internet w TV, „Teletop”, 1997, nr 5.
C z e k a l s k a J.: Jurysdykcja w cyberprzestrzeni a teoria przestrzeni międzynarodowych, „Państwo i Prawo”, 2004, nr 11.
G a r l i c k i L.: Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu, Warszawa 1998.
G r o e b e l J.: Struktura i przegląd mediów w Niemczech – zarys, „Deutschland”, 2004, nr 3; <http://ambasadaniemiec.pl/files/prasa.pdf>
K e a n e J.: Media a demokracja, Londyn 1993.
K o p a l i ń s k i W.: Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych, Warszawa 1989.
K u b i k M.: Trójka w Internecie, „Teletop”, 1997, nr 1.
Ł a m e k A.: Prasa Online, „Magazyn Internet” (Warszawa), sierpień 2002.
M i c h a l s k i B.: Podstawowe problemy prawa prasowego, Warszawa 1998.
M i k C.: Media masowe w europejskim prawie wspólnotowym, Toruń 1999.
M i k u ł o w s k i - P o m o r s k i J.: Informacja i komunikacja. Pojęcia, wzajemne relacje, Kraków–Wrocław 1988.

---

⁴² Tamże.

- M ł y n a r s k a - S o b a c z e w s k a A.: Wolność informacji w prasie, Toruń 2003.
- Niemcy w świetle faktów i liczb, wyd. Federalne Ministerstwo Spraw Zagranicznych 2003.
- Prawa człowieka. Międzynarodowe zobowiązania Polski (wybór dokumentów), Warszawa 1989.
- R e h b i n d e r M.: Multimedia a autorskie prawa osobiste, „Zeszyty Naukowe UJ”. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej, 1996, z. 67.
- S k r z y d ł o W.: Polskie prawo konstytucyjne, Lublin 2003.
- S m o k t u n o w i c z E.: Orzecznictwo Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego. Kodeks Postępowania Administracyjnego, Warszawa 1994.
- S o b c z a k J.: Radiofonia i telewizja. Komentarz do ustawy, Zakamycze 2001.
- S o b c z a k J.: Ustawa prawo prasowe. Komentarz, Warszawa 1999.
- Ś w i ę c k a K., Ś w i ę c k i J. S.: Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz, Warszawa 2004.

LEGAL DIFFERENTIATIONS OF THE TERM “MEDIA”

S u m m a r y

Analyzing the international and national regulations by law of the concept “media” the authors subject to a legal analysis the concept of media and definitions connected with them, such as mass media, social mass media, or the press. The authors give examples of literature and solutions connected with those matters.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: media, wolność słowa, radio, telewizja, internet, prasa, społeczne środki przekazu.

Key words: media, liberty of speech, radio, television, Internet, press, social mass media.